

Michel Odent: LÁSKA JAKO VĚDA, (z angličtiny přeložil Jakub Florian), Slezská grafia, s.r.o., Opava 2001

Jsme svobodné bytosti jednající podle vlastní vůle a sami si vytvářející svůj život nebo jsme mechanismy řízené našim hormonálním systémem? Kde je hranice mezi vědomým rozhodováním a jednáním podle nevědomých instinktů a jak to všechno vlastně funguje? A pokud existuje spojitost mezi pocity lásky a chemickými procesy v těle, jak tento mechanismus vyladit tak, aby přinášel co nejméně bolesti ať už pro zúčastněné, nebo pro celou planetu? Tyto otázky vyvstávají při čtení knihy Michela Odenta *Láska jako věda*. Otázka lásky a emocí vůbec je doménou spíše básníků než exaktních vědců. Tím vzácnější je tato kniha, která shrnuje vědecké studie lásky z různých vědních oborů.

Autor implicitně definuje lásku hodně široce¹. Všechno, co obvykle spadá do tohoto pojmu je středem jeho zájmu: láska sourozenecká, dětská, sexuální, láska k domácím mazlíčkům, láska zvířat k lidem, láska k celku atd. První láska, se kterou se člověk setkává, je láska mateřská. A právě mateřské lásce je věnována větší polovina knihy.

Základ autorova zájmu o otázku lásky položil Eugen Marais, který v roce 1920 začal provádět experimenty s antilopami, aby dokázal, že mateřská láska koreluje s bolestmi při porodu. Marais zjistil, že samičky antilop, které při porodu vdechovaly chloroform a éter, se odmítá-

ly starat o svá čerstvě narozená mláďata. Přirozeně, člověk je podstatně komplikovanější tvor než antilopa, a kromě fyziologických a pudových mechanismů v něm fungují mechanismy kulturní, společenské atd. Ale otázka byla položena: jaký je vztah mezi průběhem porodu a vývojem mateřské lásky u člověka?

Tato otázka vyvolala sérii studií v celém světě zaměřených na zkoumání lásky, jejích kořenů a vlivu mateřské lásky na další vývoj jedince a společnosti². Bylo zjištěno že vznik a vývoj lásky matky k dítěti je značně ovlivněn hormony, které se uvolňují v těle matky při porodu³.

Citlivě zvládnutý porod a období po něm přispívají k hormonální rovnováze optimální pro rozvoj mateřského chování a mateřské lásky. Zásahy do tohoto procesu, ať už medikamentózní nebo psychického rázu, hormonální rovnováhu narušují a tím ztěžují rozvoj vztahu mezi matkou a dítětem. Důsledky takových zásahů mohou být katastrofální.

U kořene jakékoliv lásky stojí obecná schopnost milovat sebe či druhé. Porucha schopnosti milovat, neboli neláska, může

² Viz kapitoly 2, 3, 4, 5, 6, 10, 14, 15.

³ Poprvé souvislost mezi hormony a mateřskou láskou zkoumal Terkel a Rosenblatt (1968) v pokusu s krysami. Autoři zjistili, že panenské krysí samičky, které dostaly injekci krve, odebrané krysím matkám do 48 hodin po porodu, se začaly chovat jako matky. Toto zjištění nastartovalo řadu dalších studií. Bylo prokázáno, že nadbytek estrogenu a úbytek progesteronu, k němuž dochází v těle matky v období kolem porodu přispívá k rozvoji mateřského chování. Dalším důležitým hormonem je oxytocin, který byl dokonce pojmenován hormonem lásky (Odent, s 10). Oxytocin se uvolňuje při pohlavním styku, při porodu stimuluje děložní stahy, po porodu stimuluje vypuzování mléka z prsu, a také ovlivňuje mateřské chování.

¹ Na rozdíl např. od Scotta Pecka (1990), který má podstatně užší definici lásky.

vést až k násilné kriminalitě (v případě, že je obracená ven) nebo až k sebe-destructivnímu chování (v případě, že je obracená dovnitř). Podle studií uvedených autorem, je násilná zločinnost mladistvých úzce spojená s komplikacemi při porodu a odloučením od matky nebo odmítnutím matkou po něm⁴. Například sebevražedné chování dospívajících je korelováno s křížením při porodu a způsob sebevraždy úzce souvisí s potíženími, které dítě při porodu mělo. Například sebevraždy udušením souvisí s dušením se při porodu, zatímco sebevraždy spáchané mechanickými prostředky s mechanickými poporodními poraněními (Odent, 2001, s. 15). Zajímavé je, že drogová závislost během dospívání je korelována s anestetiky podávanými matce při porodu (Odent, 2001, s. 15).

Způsoby, jak se společnost stavěla k porodům, a jak a nakolik do nich zasahovala, se liší podle časového období a kulturního prostředí. Mállokterá společnost – kromě národů takzvaně primitivních – do procesu porodu nezasahovala. Autor uvádí, že nastávajícím matkám bylo odpíráno soukromí při porodu, různě se s nimi manipulovalo, byl narušován první kontakt mezi nimi a jejich dětmi, atd. Nejextrémnější byl snad přístup k dětem v antickém Řecku ve Spartě, kde novorozeného chlapce po porodu hodili na podlahu a čekali, zda to přežije. Výsledkem byla společnost plná agrese s nedostatkem lásky k sobě i ostatním.

⁴ „Adrian Raine a jeho výzkumný tým z Los-angeleské university v Kalifornii sledovali 4269 pokusných osob, narozených v téže nemocnici v Kodani. Zjistili, že hlavní rizikový faktor pro to, aby se zkoumaná osoba stala v 18 letech násilnickým zločincem, bylo spojení porodních komplikací s raným odloučením od matky či odmítnutím matkou.“ Odent (2001), s. 14.

Dalším druhem lásky, kterým se autor zaobírá, je láska sexuální neboli sexualita. Podle studií uvedených autorem, se při intimním styku, podobně jako při porodu, v těle člověka uvolňuje koktejl hormonů, který poskytuje pocit uspokojení a tím přispívá k přežití druhu. Z hlediska lásky jsou důležité endorfiny, které vytvářejí mezi zúčastněnými určitou formu závislosti, podobnou té, která se vytváří mezi matkou a dítětem.

Podobnou roli hrají hormony při vzniku a trvání takzvané romantické lásky. Zkoumat romantickou lásku je ovšem podstatně složitější úkol, než zkoumat lásku sexuální. Sexualita je si však u lidí a zvířat podobná, takže alespoň nějakou informaci o účincích hormonů lze získat z pokusů se zvířaty. Ovšem romantická láska a monogamie, která z ní vyplývá, je u zvířat podstatně méně častá než u člověka. Většina zvířat je polygamních anebo promiskuitních. I v případě monogamních druhů, jako třeba u labutě, nelze s určitostí říct, co přesně zvířata cítí. Autor uvádí, že podle dnes existujících informací je stimulantem romantické lásky hormon z řady amfetaminů zvaný fenyletylamin. Na začátku zamilovanosti se jeho hladina zvyšuje a člověk prožívá euforické pocity. Ovšem po počátečním období zamilovanosti odeznívá. Zatím není jasné, zda je to tím že hladina fenyletylaminu v mozku klesá a nebo zda mozek začíná být na tento hormon méně citlivý. (Odent, 2001, s. 50–51).

Celkově kniha představuje zajímavý a poučný souhrn fyziologických a etnologických studií souvisejících s láskou. Největším přínosem je to, že autor přesvědčivě a na základě vědeckých poznatků poukazuje na důležitost vlivu porodu a ob-

dobí těsně po něm na rozvoj lásky mezi matkou a dítětem, na schopnost milovat sebe a druhé, a také na ničivé následky, ke kterým zásahy do přirozeného procesu porodu mohou vést. Dalším důležitým a velmi zajímavým aspektem je role hormonů jako faktorů ovlivňujících naše chování.

Vzhledem k českému názvu této knihy si autor vytkl velký cíl, který se v jedné knize nedá zvládnout. Co je *láska*? Je *laskou* to, co probíhá mezi milenci při sexuálnímu aktu? I když jedním s partnerů je prostitutka (viz kapitola o sexualitě)? Je *laskou* to, co cítí mladá slečna když vidí pohledného chlapce (viz. kapitola o sexuální přitažlivosti)? Stejně tak fyziologie a etnologie zdaleka nevyčerpává pojem *věda* inzerovaný v názvu knihy. Proč se například autor nezabývá psychologickými aspekty lásky? Psychologie je přeci vědní obor, který má k tématu lásky snad ze všech vědních oborů nejbližší⁵.

Další zajímavá otázka, která vyvstává při čtení této knihy – co je primární: hormonální reakce na podnět nebo reakce emoční? Jinými slovy, nakolik jsou naše emoce manipulovatelné hormonálním systémem daným nám od přírody, a nakolik to jsou projevy naší osobnosti? Z autorovy knihy vyplývá, že naše emoce spouštějí určité hormonální reakce. Ale i opačně, určité dávky hormonů vyvolávají určité druhy chování. Co je tedy primární, emoce nebo hormony? Na tuto otázku bohužel odpověď zatím známa není.

Inna Čábelková

⁵ Tento problém může být způsoben nepřesným překladem názvu. Přesněji by se anglický název „The Scientification of Love“ měl být přeložen jako „Zvědetštění lásky“. Pak pojem *věda* v názvu ztrácí na důrazu.

Literatura:

- Marais, E.N. 1937, *The Soul of the White Ant*. Methuen, London, UK. V M. Odent (2001) s. 5.
- Peck M. S. *The Road Less Travelled*, Arrow books limited., London 1990
- Raine, A., Brennan, P. a Mednik, S.A. 1994. *Birth complication combined with earlymaternal rejection at age 1 year predispose to violent crime at 18 years*. Arch. Gen. Psychiatry, 51, s. 984–988. Odent (2001), s. 20
- Terkel, J. a Rosenblatt, S. 1968. *Maternal behavior induced by maternal blood plasma injected into virgin rats*, Journal of Comparative Physiological Psychology. 65, s. 479–82., V M. Odent. (2001) s. 12.

FORMAS PLURALES DE HABITAR Y CONSTRUIR LA CIUDAD, ALTERIDADES, Año 8, Núm. 15, 1998, Universidad Autónoma Metropolitana-Unidad Iztapalapa, División de Ciencias Sociales y Humanidades, Departamento de Antropología, México D. F. 1998

Po předcházejících svazcích zabývajících se např. identitou (2. číslo), kulturou chudoby a odkazem O. Lewise (7. číslo), symboly a rituály (13. číslo) atd. je přítomné (15. číslo) od roku 1989 nepravidelně vycházejícího časopisu *Alteridades* věnováno urbánní antropologii, zejména v Mexiku, Guatemale, Argentině a okrajově i jinde v Latinské Americe. Jednotlivé pří-